

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl dne 16. září 2010 v senátě složeném z předsedy Jana Musila a soudců Jiřího Muchy (soudce zpravodaj) a Miloslava Výborného mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků ve věci ústavní stížnosti stěžovatele Ing. P. H., zastoupeného JUDr. Michaelou Šubrtovou, advokátkou v Praze 1, Dlouhá 16, proti rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2010 č. j. Spr 1441/2010, spojené s návrhem na zrušení § 5 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, takto:

Ústavní stížnost a návrh s ní spojený se odmítají.

Odůvodnění

Ústavní stížností ze dne 1. 8. 2010 stěžovatel napadl shora uvedené rozhodnutí, kterým nebylo vyhověno jeho žádosti o zápis do seznamu znalců Městského soudu v Praze (dále jen "městský soud") pro obor ekonomika, odvětví ceny a odhady se zvláštní specializací oceňování motorových vozidel, strojů a zařízení, a to s odůvodněním, že v oboru, ve kterém o znalectví žádal, je počet znalců naplněn. Přitom se stěžovatel domáhal, aby Ústavní soud toto rozhodnutí zrušil a aby uložil městskému soudu povinnost jmenovat stěžovatele soudním znalcem v uvedeném oboru. Současně navrhl, aby Ústavní soud zrušil ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.

V ústavní stížnosti stěžovatel tvrdí, že se v dané oblasti pohybuje a má povědomí o tom, kdo a kdy byl soudním znalcem jmenován a jaký byl v posledních letech vývoj v počtech soudních znalců, a namítá, že vůči jeho osobě dochází k diskriminaci a nepřijatelnému zásahu do jeho ústavně zaručených základních práv garantovaných čl. 21 odst. 4 a čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"). K tomu uvedl, že i když městský soud nepovažuje akt "nejmenování" za rozhodnutí, podal správní žalobu k městskému soudu, a že je přesvědčen, že podání této žaloby neznemožňuje podání ústavní stížnosti. Současně dodal, že jej k tomuto kroku vedou "opatrnostní" důvody (tedy pro případ, že by nebylo možno dosáhnout nápravy v rámci správního soudnictví). Současně vyjadřuje názor, že neexistence opravného prostředku je v demokratickém státě nepřijatelná. Ustanovení § 5 odst. 1 zákona o znalcích a tlumočnících, umožňující výběr osoby bez jakéhokoliv bližšího stanovení pravidel, jakými by bylo např. složení zkoušky, praxe, včetně nároku na jmenování při splnění předem stanovených podmínek, otvírá prostor pro zvláštní rozhodujícímu subjektu. Tento subjekt pak v jeho případě bez jakéhokoliv zákonného zmocnění omezil jeho práva, když nad rámec zákona stanovil kriteria, která jsou "nepřekročitelná". Uvedené ustanovení proto neodpovídá požadavkům předvídatelnosti, určitosti a srozumitelnosti, které jsou předpokladem pro vyloučení libovůle při naplňování státní moci. Dle stěžovatele je přitom opodstatněné omezování počtu např. soudců, ovšem u svobodných povolání, jako je i výkon znalecké činnosti, toto obstát nemůže. Stěžovatel rovněž poukazuje na to, že v daném oboru jsou zapsáni pouze dva znalci, jakož i na současnou situaci, kdy soudy musí znalce "přemlouvávat" a kvůli neochotě jim udělovat pokuty, a také na svou kvalifikaci i erudici pro výkon dané činnosti. Zdůrazňuje také propojenost své ústavní stížnosti s návrhem na zrušení uvedeného ustanovení.

V další části svého podání stěžovatel zdůvodňuje, proč má předmětné rozhodnutí za nezákonné a proč má být napadené zákonné ustanovení protiústavní, přičemž zčásti opakuje své argumenty, jak byly uvedeny výše. Jde-li o první bod, stěžovatel navíc doplňuje, že zákonodárce neuvádí nic ve vztahu k maximálnímu počtu znalců; důvodem má být to, že si byl jistě vědom, že výkon znalecké činnosti spočívá rovněž, resp. převážně ve vypracování posudků pro soukromoprávní subjekty. Vzhledem ke kontrole ze strany soudů prý není namísto obava, že by nárůst počtu znalců mohl mít vliv na nesprávnost rozhodnutí soudů z důvodu malé kvality posudků nebo proto, že by se soudům znalci podbízel, a tím by se otevřel prostor pro korupční chování. Primárně je snahou znalce mít možnost být účastníkem soutěže a kvalitou své práce si na trhu budovat pozici. Vzhledem k tomu důvody nejmenování znalcem nemají oporu v zákoně a nelze je dovozovat ani jeho výkladem, neboť není důvod předem omezovat počet znalců. Ústavně zaručené právo na přístup k veřejným funkcím v sobě zahrnuje dle stěžovatele mimo jiné zajištění rovných a předvídatelných podmínek pro všechny při vzniku funkce. Stran protiústavnosti výše uvedeného ustanovení stěžovatel uvádí, že umožňuje osobě, která výběr provádí, rozhodnout o jednom ze základních práv žadatele, a to bez nutnosti své rozhodnutí zdůvodnit. Pokud se zde hovoří o výběru bez jakéhokoliv bližšího určení, umožňuje se tím, aby státní moc byla vykonávána na základě subjektivního pocitu a názoru příslušné osoby, tedy bez jakékoli garance objektivního (nezaujatého) postoje k žadateli. Tím může být určité osobě celoživotně odprávoáno její subjektivní právo na přístup k výkonu funkce soudního znalce, a tak být absolutně popřeno zákaz diskriminace a způsobeno porušení subjektivního práva na rovné podmínky stran přístupu k voleným a jiným funkcím. Bez jakýchkoliv pravidel, ryze subjektivně, je posuzováno, jaký počet znalců je dostačující, a i kdyby bylo kritérium počtu rozhodující, musela by být přesně stanovena pravidla pro takové určení. Omezováním počtů znalců dochází k diskriminaci potenciálních znalců proti jiným svobodným povoláním, jakož i ke zvýhodňování jmenovaných znalců, kteří jsou de facto neomezeně hájeni.

Ústavní soud se nejdříve zabýval otázkou, zda jsou naplněny předpoklady meritorního projednání ústavní stížnosti [§ 42 odst. 1, 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu")], a dospěl k závěru, že se jedná o zjevně neopodstatněný návrh ve smyslu § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu. Uvedené

ustanovení v zájmu racionality a efektivity řízení před Ústavním soudem dává tomuto soudu pravomoc posoudit "přijatelnost" návrhu před tím, než dospěje k závěru, že o návrhu rozhodne meritorně nálezem, přičemž jde o specifickou a relativně samostatnou část řízení, která nemá charakter řízení kontradiktorního, kdy Ústavní soud může obvykle rozhodnout bez dalšího, jen na základě obsahu napadených rozhodnutí orgánů veřejné moci a údajů obsažených v samotné ústavní stížnosti. Směřuje-li pak ústavní stížnost proti rozhodnutí orgánu veřejné moci, považuje ji Ústavní soud zpravidla za zjevně neopodstatněnou, jestliže napadené rozhodnutí není vzhledem ke své povaze, namítaným vadám svým či vadám řízení, které jeho vydání předcházelo, způsobilé porušit základní práva a svobody stěžovatele, tj. kdy ústavní stížnost postrádá ústavněprávní dimenzi. Zjevná neopodstatněnost ústavní stížnosti, přes její ústavněprávní dimenzi, může rovněž vyplynout z předchozích rozhodnutí Ústavního soudu, řešících shodnou či obdobnou právní problematiku.

Ústavní stížnost směřuje proti nevyhovění žádosti stěžovatele o jmenování znalcem v oboru ekonomika, a tudíž i jeho následnému nezapsání do seznamu znalců. Ústavní soud se uvedenou problematikou opakovaně zabýval, naposledy pak podrobně v usnesení ze dne 27. 10. 2005 sp. zn. II. ÚS 153/04 (dostupné na internetové adrese <http://nalus.usoud.cz>), kterým odmítl ústavní stížnost jiného stěžovatele pro zjevnou neopodstatněnost. Vzhledem k tomu, že nyní souzená ústavní stížnost obsahuje v podstatě stejnou argumentaci jako ústavní stížnost posuzovaná II. senátem Ústavního soudu, lze na závěry, k nimž tento senát dospěl, stěžovatele plně odkázat. Ústavní soud zde poukázal na příslušnou právní úpravu s tím, že jmenování znalců do funkce probíhá na základě výběru z okruhu osob, které splňují zákonné podmínky pro jmenování, a počet jmenovaných znalců se řídí skutečnou potřebou znalecké činnosti z jednotlivých oborů, a že (proto) na jmenování do funkce znalce není právní nárok, přičemž jmenování konkrétních osob do znalecké funkce závisí na uvážení krajského soudu. Tomu, kdo požádá o jmenování znalcem, nevzniká, a to ani při splnění všech zákonných podmínek, právní nárok na to, aby znalcem jmenován skutečně byl.

Výslovně pak Ústavní soud konstatoval, že "jmenování do funkce znalce nelze považovat za právo každého občana" a že "postup při jmenování a odvolávání znalců podle zákona č. 36/1967 Sb. není správním řízením a nevztahuje se na něj [...] správní řád"; v této souvislosti zmínil svá předchozí usnesení ze dne 26. 6. 2003 sp. zn. I. ÚS 178/2003 či ze dne 25. 3. 2003 sp. zn. III. ÚS 629/02 (dostupná jak uvedeno výše). Ústavní soud rovněž zmínil a ztotožnil se s právním výkladem podaným k této problematice Nejvyšším správním soudem (dále jen "NSS") v rozhodnutí ze dne 4. 2. 2004 č. 188/2004 (Sbírka rozhodnutí NSS, sv. 5, s. 391), kde se ve věci, týkající se soudního přezkumu rozhodnutí ministra spravedlnosti o odvolání znalce z funkce podle § 20 písm. a) zákona o znalcích a tlumočnících, vysvětluje rozdíl mezi jmenováním znalce do funkce a jeho odvoláním z funkce z hlediska uplatňovaného procesního režimu; podle NSS je nutno v konkrétní věci vždy hledat proporcionalitu mezi povahou správních rozhodnutí a intenzitou jejich dopadů do právní sféry dotčených subjektů na straně jedné a mezi procesními zárukami ochrany jejich práv na straně druhé, přičemž má být zřejmé, že zatímco na jmenování znalce neexistuje právní nárok a skutečnost, že konkrétní osoba nebyla na základě výběru jmenována znalcem, by mohla právní sféru této osoby zasáhnout pouze ve výjimečných případech (např. tehdy, pokud by se jednalo o zjevnou diskriminaci), při odvolání znalce naopak k zásadnímu zásahu

do - již existujících - práv příslušného subjektu zpravidla dochází (pokud samozřejmě k odvolání nedošlo např. na jeho vlastní žádost); proto také míra procesní ochrany v těchto případech musí být podstatně vyšší.

Z uvedených důvodů Ústavní soud odmítl, že by mohlo dojít k porušení práva na svobodnou volbu povolání a práva provozovat jinou hospodářskou činnost podle čl. 26 Listiny, a v této souvislosti je nezbytné poukázat na hlavní účel znalecké činnosti; dle Ústavního soudu "hlavním úkolem znalců je provádění znalecké činnosti v řízení před státními orgány, jakož i v souvislosti s právními úkony občanů nebo organizací. V soudním řízení je znalec osobou, která prostřednictvím svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které mu byly soudem k posouzení určeny, a ve znaleckém posudku sděluje výsledek tohoto posouzení. Znalecké posudky pak slouží jako jeden z významných důkazů v řízení před soudy a jinými státními orgány. Účelem znalecké činnosti je zejména vypracování odborného posudku za odměnu, ale nikoliv odměna sama. Jmenováním znalců v podstatě soudy vytvářejí okruh osob, na které se hodlají obracet s otázkami spadajícími do sféry jejich odbornosti. Počet soudy požadovaných znaleckých posouzení je omezený a je menší než počet odborníků v dané oblasti, kteří splňují předpoklady stát se znalcem. Jmenování znalce či nevyhovění žádosti o jmenování není výsledkem zkoušky odborných znalostí příslušné osoby či výsledkem srovnávání s 'uchazečem' jiným, kdy by se postupovalo podle nějakých formálních kritérií. Skutečnost, že ne každý může být jmenován soudním znalcem, není zákonným omezením základního práva, jež má na mysli stěžovatelem zmiňovaný čl. 4 odst. 3 Listiny, neboť základní právo stát se znalcem konstituováno není. K naplnění účelu zákona o znalcích, jímž je řádný výkon znalecké činnosti, je stanoven princip výběru, jenž není protiústavní. Naopak, pokud by splnění předpokladů implikovalo povinnost následně jmenovat znalcem, jmenování by zcela pozbylo smysl. Ze stejných důvodů není důvodná ani výhrada stěžovatele, že užitý postup je omezením, které nešetří podstatu a smysl základního práva stěžovatele na svobodnou volbu povolání."

V závěru se Ústavní soud ústavní stížností zabýval i z pohledu, zda odmítnutí předsedy soudu jmenovat stěžovatele znalcem není jiným zásahem do základních práv stěžovatele ve smyslu ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu, načež připustil, že by tomu tak mohlo být tehdy, pokud by předseda soudu žádosti o jmenování nevyhověl z důvodu stěžovatelova náboženství, jazyka, rasy, národnosti, politického smýšlení či z jiného zjevně diskriminačního důvodu (což však tehdy nezjistil). V posuzované věci stěžovatel sice tvrdil, že v jeho případě k diskriminaci došlo, ovšem z ústavní stížnosti nic nenasvědčuje, že by se tak stalo z důvodů, jak byly zmíněny.

Nutno dodat, že stěžovatel podal souběžně s ústavní stížností správní žalobu. Ústavní soud v již zmíněné věci vyloučil, že by proti napadenému rozhodnutí existoval nějaký opravný prostředek. Na straně druhé však NSS konstatoval, že "skutečnost, že konkrétní osoba nebyla na základě výběru jmenována znalcem, by mohla právní sféru této osoby zasáhnout pouze ve

výjimečných případech (např. tehdy, pokud by se jednalo o zjevnou diskriminaci)", čímž připustil, že v některých (výjimečných) případech správní žaloba mohla procesním prostředkem ochrany práv žadatele být. Z toho pak plyne, že pokud stěžovatel svou ústavní stížnost odůvodňuje i tím, že byl postupem předsedy městského soudu diskriminován, lze jeho návrh (zčásti) označit za nepřípustný ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků řízení podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. e) a odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu odmítl. Protože Ústavní soud ústavní stížnosti odmítl, nezbylo než podle § 43 odst. 2 písm. b) téhož zákona odmítnout i stěžovatelův návrh na zrušení označené části zákona o znalcích a tlumočnících, neboť tento návrh musí sledovat osud ústavní stížnosti samotné; je-li totiž ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost odmítána, pak tím odpadá základní předpoklad pro projednání návrhu s ní spojeného.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 16. září 2010

Jan Musil v. r.
předseda senátu Ústavního soudu